

5. PRAWA SOLIDARNOŚCIOWE WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE

AUTORKA: KAROLINA KRYŚCIAK

Podczas lekcji młodzież zastanawia się nad pojęciem solidarności w życiu codziennym oraz w szerszym wymiarze – globalnym. Przypomina sobie poznane prawa człowieka oraz definiuje wybrane prawa człowieka trzeciej generacji, rozważając ich wartość i znaczenie we współczesnym świecie.

S

5. PRAWA SOLIDARNOŚCIOWE WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE

Zagadnienia:

- ▶ Władza polityczna, demokracja i prawa człowieka
- ▶ Pokój i konflikty na świecie
- ▶ Zrównoważony rozwój

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jakie znaczenie dla współczesnego świata ma solidarność i prawa człowieka trzeciej generacji?

Cele zajęć:

- ▶ Zastanowisz się nad pojęciem solidarności.
- ▶ Wyjaśnisz znaczenie praw człowieka trzeciej generacji.
- ▶ Będziesz w stanie wyjaśnić znaczenie praw człowieka we współczesnym świecie.

Związek z podstawą programową:

- ▶ IV, 10.6, 2.2.

Metody:

- ▶ Burza pomysłów
- ▶ Praca z tekstem
- ▶ Prezentacja na forum

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca grupowa

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki

Wprowadzenie

0

10

10

Praca właściwa

12

2

18

6

20

2

32

12

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Zapytaj uczniów i uczennice, co oznacza dla nich pojęcie solidarności. Poproś o podanie przykładów z ich życia. Po wysłuchaniu odpowiedzi powiedz, że jest to jedna z postaw obywatelskich wyrażająca poczucie współodpowiedzialności, i że podczas lekcji wspólnie zastanowicie się nad jej znaczeniem w odniesieniu do praw człowieka i wyzwań współczesnego świata.

W tej części lekcji możesz także nawiązać do innych postaw zawartych w koncepcji edukacji globalnej (infografika w postaci książki na początku publikacji): szacunku, otwartości, empatii, uczciwości i odpowiedzialności, zachęcając do refleksji nad ich znaczeniem w perspektywie globalnej.

2. Zapytaj młodzież, o jakich prawach człowieka słyszała. Odpowiedzi zapisz na tablicy.
3. Przypomnij krótko ideę praw człowieka. Wyjaśnij, co to znaczy, że prawa są naturalne, niezbywalne i nienaruszalne. Przedstaw poszczególne generacje praw człowieka (załącznik nr 1), a następnie poproś uczniów i uczennice, aby przyporządkowali wypisane wcześniej na tablicy prawa do odpowiednich generacji.
4. Powiedz, że teraz zajmiecie się prawami człowieka trzeciej generacji i wyjaśnij krótko, czego one dotyczą.

Wyjaśnij, że ta kategoria praw jest związana z procesem globalizacji i coraz większą współzależnością państw i rozwojem cywilizacyjnym, a odpowiedzialność za ich realizację spoczywa na nas wszystkich – obywatelach i obywatelkach świata oraz społeczności międzynarodowej. Są to prawa zarówno indywidualne, jak i kolektywne, które przynależą wszystkim narodom i często są nazywane prawami solidarnościowymi, ponieważ stoją za nimi szczytne idee – ogólnoludzka solidarność i braterstwo.

5. Podziel klasę na 5 grup i każdej rozdaj opis jednego z praw trzeciej generacji (załącznik nr 2). Wyjaśnij, że zadaniem każdej z grup jest przeczytanie opisu i przygotowanie 30-sekundowego spotu telewizyjnego przekazującego jak najwięcej informacji na temat tego prawa i jego znaczenia we współczesnym świecie. Pozostałe grupy będą miały za zadanie podać przykład realizacji lub łamania prawa, którego dotyczy każda z prezentacji. Zachęć uczniów i uczennice do twórczego myślenia i zaznacz, że każda grupa ma 12 minut na przeczytanie i przygotowanie spotu i 30 sekund na jego prezentację.

- 6.** Zaprosz grupę do prezentacji poszczególnych praw, a resztę do zgadywania, o jakim prawie mowa. Pilnuj ustalonego czasu.
- 7.** Na zakończenie poproś młodzież o udzielenie odpowiedzi na pytanie kluczowe. Zwróć uwagę młodzieży na to, że prawa III generacji dotyczą zarówno jednostek, jak i społeczności, i to je odróżnia od praw I i II generacji.

- ! Możesz przytoczyć także słowa Virginii Dandan, niezależnej ekspertki Organizacji Narodów Zjednoczonych zajmującej się prawami człowieka i międzynarodową solidarnością, które brzmią: „Solidarność międzynarodowa ocali naszą planetę i doprowadzi do wspólnego dobrobytu”.

PRACA DOMOWA:

- 1.** Poproś uczniów i uczennice o pisemną odpowiedź na pytanie, jakich zagadnień globalnych dotyczą prawa człowieka III generacji i dlaczego są nazywane prawami solidarnościowymi.
- 2.** Dla starszej młodzieży: Poproś o przeczytanie artykułu „Prawo do rozwoju” autorstwa Kamila Raczyńskiego i pisemną odpowiedź na pytanie, jakie są szanse i przeszkody w realizacji prawa do rozwoju przez kraje globalnego Południa i globalnej Północy.

Link do artykułu:

http://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/prawo_do_rozwoju_kamil_raczynski_1.pdf

Źródła:

KOSS online, podręcznik Centrum Edukacji Obywatelskiej:
<http://www.ceo.org.pl/pl/koss/online>
 Kamil Raczyński, „Prawo do rozwoju”:http://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/prawo_do_rozwoju_kamil_raczynski_1.pdf
http://www.mos.gov.pl/g2/big/2012_12/927b84fcb58c51d3731bd08d-c2ff700d.pdf
http://www.mos.gov.pl/g2/big/2012_12/927b84fcb58c51d3731bd08d-c2ff700d.pdf -
<http://www.polskapomoc.gov.pl/Pomoc,humanitarna,170.html#reguly>
 (dostęp: grudzień 2014)
<http://liberte.pl/iii-generacja-praw-czlowieka/>
<http://www.tydzienedukacjiiglobalnej.pl>
<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=12900&LangID=E>
<http://ungc.org.pl/zrownowazone-cele-rozwoju-sdgs/>

Załączniki:

Załącznik nr 1 – *Tabela: Generacje Praw Człowieka*
 Załącznik nr 2 – *Materiał pomocniczy: Prawa człowieka III generacji*

GENERACJE PRAW CZŁOWIEKA

I GENERACJA

Prawa i wolności osobiste i polityczne

- ▶ prawo do życia
- ▶ wolność osobista
- ▶ prawo do prywatności
- ▶ prawo do posiadania własności
- ▶ równość wobec prawa
- ▶ prawo do sądu
- ▶ wolność słowa
- ▶ wolność wyznania i przekonań
- ▶ prawo udziału w wyborach
- ▶ wolność stowarzyszeń i zgromadzeń

II GENERACJA

Prawa i wolności ekonomiczne, socjalne i kulturalne

- ▶ prawo do oświaty
- ▶ prawo do opieki zdrowotnej
- ▶ prawo do zabezpieczenia socjalnego
- ▶ prawo do pracy
- ▶ prawo do urlopu
- ▶ prawo do opieki nad matką i dzieckiem
- ▶ prawo do korzystania z dóbr kultury

III GENERACJA

Prawa kolektywne/ solidarnościowe (wybór)

- ▶ prawo do rozwoju
- ▶ prawo do pokoju
- ▶ prawo do zdrowego środowiska naturalnego
- ▶ prawo do wspólnego dziedzictwa ludzkości
- ▶ prawo do pomocy humanitarnej

Opracowanie na podstawie: Podręcznik KOSS online, Centrum Edukacji Obywatelskiej, www.ceo.org.pl/pl/koss/online

PRAWA CZŁOWIEKA III GENERACJI

Przeczytajcie tekst i przygotujcie 30-sekundowy spot telewizyjny przekazujący najważniejsze informacje na temat tego prawa i jego znaczenia we współczesnym świecie.

Prawo do rozwoju

Nie tylko każdy człowiek ma prawo do rozwoju, ale także wszystkie narody na świecie. Zgodnie z Deklaracją Prawa do Rozwoju, proklamowaną przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 1986 roku, prawo do rozwoju jest nienaruszalne i dotyczy rozwoju gospodarczego, społecznego, kulturalnego i politycznego. W tych poszczególnych obszarach zawierają się kwestie, które warunkują dobrobyt zarówno krajów globalnej Północy, jak i globalnego Południa – np. bezpieczeństwo żywnościowe, sprawiedliwy dostęp do zasobów naturalnych, dostęp do służby zdrowia, edukacji, czy możliwość samodzielnego podejmowania decyzji przez każde z państw. Szczególne znaczenie w kontekście prawa do rozwoju ma współpraca międzynarodowa pomiędzy krajami globalnej Północy i globalnego Południa – wszyscy bowiem odpowiadają za rozwój na świecie i państwa bogatsze mają obowiązek udzielać pomocy tym, które jej potrzebują, mając na względzie wzajemną zależność.

Przeczytajcie tekst i przygotujcie 30-sekundowy spot telewizyjny przekazujący najważniejsze informacje na temat tego prawa i jego znaczenia we współczesnym świecie.

Prawo do pokoju

Pokój i bezpieczeństwo na świecie stanowią jeden z warunków realizacji praw człowieka i podstawowych wolności. W 1978 roku Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych proklamowało Deklarację o przygotowaniu społeczeństw do życia w pokoju, zgodnie z którą pokój między narodami jest dobrem ludzkości i stanowi jeden z warunków rozwoju. Wojny i konflikty zbrojne naruszają prawo międzynarodowe i stanowią zagrożenie dla realizacji praw człowieka, a zagwarantowanie prawa do pokoju jest fundamentalnym obowiązkiem każdego państwa. W celu realizacji prawa do pokoju państwa powinny rozwiązywać wszelkie konflikty międzynarodowe bez uciekania się do przemocy, tylko przy wykorzystaniu pokojowych metod, w tym środków dyplomatycznych, odwołując się do zasad sformułowanych w Karcie Narodów Zjednoczonych.

Przeczytajcie tekst i przygotujcie 30-sekundowy spot telewizyjny przekazujący najważniejsze informacje na temat tego prawa i jego znaczenia we współczesnym świecie.

Prawo do zdrowego środowiska naturalnego

Choć Organizacja Narodów Zjednoczonych nie sformułowała dotychczas dokumentu o prawie do zdrowego środowiska naturalnego, to istnieje szereg deklaracji dotyczących ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Jedną z nich jest dokument końcowy Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Zrównoważonego Rozwoju (Rio+20), która odbyła się w 2012 roku w Brazylii, zatytułowany „Przyszłość, jakiej chcemy”. Dokument ten potwierdza znaczenie środowiska dla godnego i bezpiecznego życia oraz wcześniejsze zobowiązania społeczności międzynarodowej, m.in. do uwzględniania kwestii środowiskowych w rozwoju gospodarczym państw. Zwraca również uwagę na kwestię negatywnych skutków zmian klimatu, które dotyczą wszystkie kraje, a szczególnie kraje globalnego Południa, i ograniczają możliwość osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. W celu realizacji prawa do zdrowego środowiska naturalnego niezbędna jest współpraca zarówno na szczeblu międzynarodowym, jak i lokalnym – wszyscy bowiem mamy obowiązek dbać o środowisko z myślą o nas samych, jak i przyszłych pokoleniach. W 2015 roku w życie weszły Zrównoważone Cele Rozwoju, mające na celu zapewnienie transformacji ekonomicznej na rzecz zlikwidowania biedy, stworzenia podstaw praworządności oraz ochrony przyrody.

Przeczytajcie tekst i przygotujcie 30-sekundowy spot telewizyjny przekazujący najważniejsze informacje na temat tego prawa i jego znaczenia we współczesnym świecie.

Prawo do wspólnego dziedzictwa ludzkości

Pojęcie wspólnego dziedzictwa ludzkości oznacza dobra wspólne przynależne całej ludzkości, które nie mogą zostać zawłaszczone przez żadne z państw, a ich wykorzystywanie może się odbywać jedynie w celach pokojowych i dla dobra całej ludzkości. W szerszym rozumieniu za wspólne dziedzictwo można uznać dziedzictwo kulturalne (zabytki i miejsca zabytkowe, w tym dzieła architektury, rzeźby, malarstwa, czy budowle o charakterze archeologicznym) oraz naturalne (m.in. pomniki przyrody oraz strefy stanowiące siedlisko zagrożonych gatunków zwierząt i roślin). Zgodnie z Konwencją w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjętą przez UNESCO w 1972 roku wszystkie państwa będące stronami konwencji mają obowiązek chronić i zapewnić konserwację dziedzictwa, które znajduje się na ich terytorium, a także udostępniać je obecnym i kolejnym pokoleniom.

Przeczytajcie tekst i przygotujcie 30-sekundowy spot telewizyjny przekazujący najważniejsze informacje na temat tego prawa i jego znaczenia we współczesnym świecie.

Prawo do pomocy humanitarnej

Pomoc humanitarna to działania prowadzone w celu udzielenia pomocy ludności znajdującej się w trudnej sytuacji w wyniku katastrofy, klęski żywiołowej lub konfliktu zbrojnego. Obejmuje ona różnego rodzaju wsparcie, m.in.: pomoc żywnościową, medyczną, rzeczową, techniczną czy finansową, a do otrzymania takiej pomocy mają prawo wszyscy. Wśród reguł dobrego świadczenia pomocy humanitarnej znajduje się m.in. zasada niedyskryminacji – udzielania pomocy humanitarnej nie można uzależniać od narodowości, rasy, wyznania ani poglądów politycznych; niezależności – nie można wspierać żadnej ze stron konfliktu zbrojnego oraz neutralności – nie może wynikać z pobudek politycznych, gospodarczych czy militarnych. Udzielaniem pomocy humanitarnej zajmują się m.in.: Organizacja Narodów Zjednoczonych za pośrednictwem wyspecjalizowanych agend, organizacje rządowe, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy oraz organizacje pozarządowe.